

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 28 . Januar 1947

Koldinghus

Som et Vartegn for en smuk og driftig By, en skøn og frugtbar Egn, knejser Koldinghus Slotsruin højt paa sin Slotsbanke, vidnende om svunden Storhed, om politiske Fejlberegninger og — nu — om manglende Pietetsfølelse for vore gamle Middelalderminder

Saa langt tilbage som til 1248, under Hertug Abel, Kong Valdemars rænkefulde Søn, rækker Slottets Historie. Brændt og ombygget, blev det gennem Aarhundreder. Kongeresidens, naar Herskerne var i Hovedlandet, indtil det hin raakolde Martsnat 1808 blev Bytte for Spaniolernes hensynsløse Fyring i Vagtstuens Kamin

— Maatte Danmark faa Raad til at bevare dette mægtige Middelalderminde i en værdig Stand

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hver Maaned

Redigeret af *Jørgen Petersen*.
Jens A. Petersen, Forretningsfører.

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Central 12738.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden,
ligesom private Forespørgsler.

Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

„Slægtsgaards-Arkivet“.

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Kristiansgade 8,
København K.

Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen,
Arkivleder P. K. Hofmansen træffes personligt Tirsdag,
Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislinge (Formand).

Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).

Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.

Greve F. C. R. Scheel, Ryegaard pr. Kirke Saaby.

Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.

Sognefoged, Gdr. Hans Pedersen, Holmegaard, Sanderum
pr. Odense.

Proptr. Chr. Lybye, Halborg pr. Skive.

Civilingeniør M. N. Markersen, Rødby.

Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.

Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygind pr. Hjørring.

Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Vort Blad

Fra og med dette Nummer af Bladet er vi atter gaaet over til den oprindelige Ordning, saaledes at Bladet udkommer hver Maaned. Vi vil bestræbe os for at faa Bladet afleveret til Postvæsenet den 15. i hver Maaned.

Imidlertid er der sket visse Forandringer i Papirsituationen, siden Beslutningen om Overgang til Maanedsbled blev taget. Disse Forhold bevirker, at vi indtil videre maa gaa bort fra det svære graa Om-slag. Ved denne Forandring spares der saa meget Papir, at Bogtrykkeriet mener at kunne love os Le-ving af et Nummer i hver Maaned af 1947. — Dette er dog i nogen Grad afhængigt af, at Papir-situationen — naar den nu snart afklares — stiller sig gunstig.

Verset!

*Jeg græd en Dag, jeg tænkte paa
min Ungdoms Sorg og Tab af Aar,
af Haab, der sank i Dybet
og aldrig Solen naar,
paa hvad jeg selv har sveget,
og hvor jeg sveget stod.
Det var en Strøm af tunge Aar,
der donned for min Fod.*

(*Sigurd Swane,
af Sange i Ørkenen*).

En Lysbilledserie om Slægtsgaarde

Til Brug ved Møder og Foredrag er Redaktør Jens A. Petersen gaaet i Gang med for egen Regning at udarbejde en Serie Lysbilleder af Slægtsgaarde og Livet i de gamle Gaarde. Da Redaktøren vil have Billeder fra hele Landet, og disse maa optages lej-lighedsvis, bliver Serien tidligst færdig i Efteraaret 1947, men en Del kan dog allerede nu forevises, hvis Foreningerne, der ønsker Foredrag med Lysbille-der, selv vil sørge for Lysbilledapparat og Lærred.

En Møderække i Thisted Amt

Amtsformanden for Thisted Amt har opfordret Redaktør Jens A. Petersen til at tale ved en Mø-derække paa 6-7 Møder rundt i Amtet i Vinter.

Et lignende Arrangement med en Møderække i Odense Amt med Redaktør Jens A. Petersen som Taler er under Forberedelse, ligesom Møder for-beredes i Svendborg og paa Sydfyn.

Anmodning om Taler til Møder

bedes fremsendt i god Tid, saaledes at Møderne kan tilrettelægges saaledes, at der spildes de fær-rest mulige Rejsedage. Redaktør Jens A. Petersen, Kalundborg, taler gerne gratis om Slægtsgaards-foreningen og beslægtede Emner over hele Landet.

Slægtsgaardsejer 60 Aar

Tirsdag den 31. December fyldte Gaardejer Jo-han Jensen, Sjølund ved Kolding, 60 Aar. Han er født paa den Gaard, han ejer. Den har været i Slægtens Eje gennem 3 Generationer. Johan Jen-sen bryder sig ikke om offentlige Hverv, men han er en Mand, der passer sin Gaard og sit Hjem, og er der nogen, der trænger til Hjælp, saa yder Jo-han Jensen den uden Opfordring og uden Vederlag.

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 28

JANUAR

1947

Nytaar 1947

Hvis man vil tage et Tilbageblik over vor Forenings Arbejde i det Aar, der svandt, maa det betegnes som konsoliderende. Er det end et kedeligt fremmed Ord at anvende, dækker det dog godt over det, der er sket.

Med dette Aar skulde vor Forening nu være over de Børnesygdomme, som nu en Gang al Tid følger med, hvor der begyndes paa noget, der ikke har Erfaringer at bygge paa. Vi gaar ind i det nye Aar med en Grundstamme af Medlemmer, vel ca. 4500, og har sikkert afskrevet alle de, der var indmeldt under forkerte Forudsætninger. Vi har paabegyndt det Arbejde, der er nødvendigt, nemlig at faa Tilidsmænd i alle Sogne Landet over, og helst skulde dette være Mænd — eller Kvinder — der vil gøre et Arbejde for at faa bragt Kendskab til vore Tanker ud til alle Slægtsgaardsejere. Der skal ikke øves Pres paa nogen for at faa dem med. Saadanne bliver kun til senere Afskrivning og Ulejlighed for Kontorpersonalet. Vi ønsker kun dem, der forstaar, hvad der ligger bag vort Kulturarbejde.

Dette Organisationsarbejde maa fortsættes i de Egne, hvor der endnu findes „mørke Pletter“, — og her kan det med det samme siges, at baade vor Sekretær, Red. Petersen, Ka'undborg, samt Landsformanden vil være villige til at komme til Amtsejeller Egnsmøder, om det ønskes. For sidstes Vedkommende, maa der dog ved saadanne planlægges en Mødeserie, saaledes at Rejseomkostningerne kan nedbringes til det mindst mulige, han er ikke saa heldig at have Frikort til Banerne, saaledes som Tilfældet er med Red. Petersen.

En Erfaring er høstet under de i Efteraaret afholdte Møder, nemlig at det ikke er nok med at indbyde til Amtets største By, hertil er Afstandene for store, vi maa have Møderne forlagte til Egnsmøder, saaledes at Interesserede kan komme til den By, hvor de plejer at have deres Forbinderse.

Skal der paapeges, hvad Foreningen har udrettet i det afgaaende Aar, bliver det egentlig ikke Red. der skal fortælle, men derimod Arkivets Leder, Hr. Hofmansen, her ligger det betydeligste Virke, og sikkert det, der har den største Interesse. Dette kan dog ikke komme frem nu, men faar vente til næste Nummer.

Angaaende vort Medlemsblad kan siges, at da vi sendte Opfordringen om frivillige Bidrag til dette, ud til Medlemmerne, var det med en vis Skepsis.

Selv om der nok ved Repræsentantskabsmødet var faldet mange venlige Ord, vidste vi jo ikke, om disse ogsaa virkelig gjaldt helt ud til Medlemmerne. Vi blev dog behagelig overraskede ved al den Forstaaelse vi mødte, og siger en varm Tak til alle de, der har indsendt Bidragene, de ca. 7-8000 Kr. har sikret Bladet for det kommende Aar, og der indgaar daglig Bidrag til Kontoret. En kedelig Ting maa dog meddeles, nemlig at den kommende Papirrationering nødvendiggør, at vi maa stryge det Omslag, vi i det sidste Aar har haft om Bladet, og muligvis endda gaa over til et lavere Sideantal. Dette sidste er det dog vort Haab ikke at komme ud for.

Men er vi saaledes kommet godt over visse Vanskeligheder, og haaber paa at overvinde andre, er der stadig noget, der maa indprentes Medlemmerne, nemlig, *vi maa have mere Stof frem fra de enkelte!* Prøv at undersøge, hvad der ligger af gamle Minder, baade i Skuffer som i fortalte Minder, send saadant ind til Redaktionen, vær ikke bange for hverken Sprog eller Skrift, alt dette skal nok blive ordnet, og send os Fotografier af de gamle Gaarde, af Egnens Minder eller af interessante kendte Familienmedlemmer. Gerne anbringer vi dem i vort Arkiv under de mest betryggende Forhold, langt bedre end i brandfarlige Hjem, og ønskes dette ikke, tilbagesendes Billederne, efter Brug, atter i ubeskadiget Tilstand. Det er ikke den enkelte givet at afgøre, hvad der har historisk Værdi, dette afgøres af vore videnskabelige Medarbejdere, men hellere nogle Stykker for meget, end et enkelt for lidt.

Og saa gaar vi ind i det nye Aar med alle dets uanede Mu'igheder baade i god og daarlig Retning. Hvis vi selv vil, kan vi gøre Slægtsgaardsforeningen til den Kulturorganisation, den ønsker at være, det Bindeled mellem Fortid og Fremtid, der er nødvendigt, om vort lille Land skal holde sin egenartede Kultur. Vi tror, at det er i Bondelandet, Grunden for denne ligger, at den er udgaaet der fra i sin oprindelige Begyndelse, vi ønsker ikke Bagstræb, agter ikke at holde igen paa Tiden, men vi vil i Slægternes Minder, i Kærlighed til den Jord, der er vor, søge at holde en Forbindelse med dansk Tanke, dansk Fortid og dansk Fremtid. Til dette Arbejde indbyder vi alle Bønder, smaa og store, der har Rod i det Hjem, som vi kalder Slægtsgaarden. Og vi haaber, at det nye Aar vil give os gode Arbejdsvilkaar, saaledes at vi kan gøre baade vor Indsats i det daglige Arbejde som ogsaa i det kulturelle Liv.

Med dette Haab sendes Ønsket om et godt og lykkeligt nyt Aar.

J. P.

Møde i Thisted

Der var kun mødt otte Repræsentanter for Slægtsgaardene i Thy op til Slægtsgaardsforeningens Møde paa Hotel „Royal“ den 5. December, skriver „Thisted Amts Tidende“. Redaktør *Jens A. Petersen*, Kalundborg, holdt et kort Foredrag og nævnte, at der i hele Landet er 18,000 Slægtsgaarde. Blandt disse er der imidlertid ogsaa en Del Husmandsbrug. Især er dette Tilfældet paa Sejerø, hvor lige saa mange Husmandsbrug som Gaardmandsbrug har været i Slægtens Eje i mere end 100 Aar. Det er en udbredt Misforstaaelse, at Foreningens Formaal er at bibeholde Særrettigheder og Privilegier for Ejermændene. Slægtsgaardsforeningens Formaal er blot at søge en Bevarelse af de danske Slægtsejendomme. Taleren nævnte videre, at Staten kun kan være interesseret i, at saa mange Gaarde som muligt forbliver i Slægtens Eje. Det giver bedre Sammenhold. Typisk for dette er Sydslesvig. Man vilde vanskeligt have kunnet holde den danske Linie under Genforeningen, hvis ikke de danske Slægter havde været stavnsbundne.

Paa det historiske og kulturelle Omraade spiller Slægtsgaardene ogsaa en betydelig Rolle. I mange Aar har man været alt for tilbøjelig til at smide de gode gamle Møbler bort og erstatte dem med moderne fabrikslavede. Derved er der sket ubodelig Skade. Nu er man heldigvis kommet bort fra denne Modernisering, og der er sket en Smagsændring herhjemme. De gamle Møbeltyper er atter kommet til deres Ret.

Der er nu godt Haab om, at Forskningen efter de forskellige Forhold, der vedrører Slægtsgaardene, kan blive lettet betydeligt, idet man er travlt beskæftiget med at indsamle Oplysninger om Gaardene til Brug for et Arkiv, der under kyndig Ledelse af Magister Ellekilde er indrettet paa det kgl. Bibliotek. Formaalet med denne Koncentrering af Slægtsgaardenes Historie er at gøre Efterforskningen hurtigere og billigere. Her kan Medlemmerne selv gøre en nyttig Indsats.

Fra forskellig Side har man betragtet Foreningen som et Slags Assuranceselskab, der over for Myndighederne kan hævde Slægtens Ret til Gaarden. Det er ganske forkert. Foreningen har ingen Bemyndigelse i saa Henseende. Den kan kun gøre en Indsats paa det historiske og kulturelle Omraade.

Red. Petersen foreslog, at man skulde vælge en Tillidsmand i hvert Sogn til at varetage Foreningens Interesser og overvaage, at der bliver afholdt Møder.

Slægtsgaardsundersøgelserne

I „Slægtsgaarden“ for August-September 1946 er trykt et Indlæg fra Gdr. H. Møller Andersen vedrørende Slægtsgaardsundersøgelserne. I dette anbefales, at disse foretages af amtsansatte Konsulenter i Samarbejde med Hovedkontoret. De skal økonomisk hvile i sig selv og om muligt foretages sognevis.

Da jeg tror, at denne Tanke fortjener nærmere Overvejelse, føler jeg mig fristet til at give mit Besyv med, skønt Slægtsgaardsforskningen ligger udenfor mit Omraade som juridisk Konsulent for Foreningen.

Møller Andersen bemærker meget rigtigt, at det er det bedste, hvis hver Slægt selv foretager denne Undersøgelse, men at det ikke er muligt. Det kræver baade megen Tid og Indsigt i, hvor Kilderne til Gaardens og Slægtens Historie skal søges. Man maa derfor i Almindelighed nøjes med det næstbedste, og her peger Møller Andersen paa et Samarbejde med Lokalhistorikere paa Egnen. Ogsaa paa dette Punkt vil jeg give Møller Andersen min Tilslutning. Det er overordentlig værdifuldt, at Undersøgeren er lokalkendt og kan komme i personlig Kontakt med Folk, der er interesserede i Undersøgelsen. Han kan høre, hvad ældre Folk har at fortælle, og det giver en særlig Interesse at konstatere, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert i den mundtlige Overlevering.

Hvis hver Amtskreds fik tilknyttet en lokalhistorisk Medarbejder med tilstrækkelig Interesse og Indsigt, vilde allerede meget være vundet herved. Det vilde vel i Almindelighed overstige hans Tid og Kræfter at foretage Undersøgelser for hele Kredsen, men han kunde optræde som Vejleder for Folk, der havde Interesse og Tid til at undersøge Slægtsgaardenes Historie i en enkelt Landsby eller Sogn, f. Eks. Præster og Lærere paa de paagældende Steder.

Man kan saa spørge, hvorledes Amtskredsen skal finde en egnet lokalhistorisk Medarbejder, og om ikke Ordningen vil støde paa økonomiske Vanskeligheder.

Det første Spørgsmaal skulde være forholdsvis let at besvare. Hvis Amtsbestyrelsen ikke selv kan skaffe den rigtige Medarbejder, kan den sikkert faa Hjælp hertil af det lokale historiske Samfund. Der findes nu saadanne over hele Landet, som Regel i Amtskredse, men undertiden større eller mindre Kredse. I Bestyrelsen for disse sidder ofte Folk, der har givet sig af med lokalhistorisk Arbejde, og i hvert Fald vil de have Kendskab til Lokalhistorikere i Kredsen. Intet er naturligere end et Samarbejde

mellem de historiske Samfund og Slægtsgaardsforeningens lokale Afdelinger. De har en fælles Interesse, Egnens Historie, og de kan gensidig være hinanden til Støtte. Slægtsgaardsundersøgelserne kan undertiden benyttes som Stof til de historiske Samfunds Aarbøger, og dette Stof kan igen tilføre nye Medlemmer til Samfundene.

Det andet Spørgsmaal, om Ordningen vil støde paa økonomiske Vanskeligheder, er vanskeligere at besvare. Der er formentlig ikke nogen Vanskelighed med Hensyn til Konsulentens egne Undersøgelser. De maa alene betales af de Folk, der ønsker dem foretaget. Derimod kan der blive Spørgsmaal om, hvorvidt der kan findes Konsulenter, der vil være Vejledere for lokale Undersøgere uden at faa Betaling herfor. Jeg skal lade dette Spørgsmaal staa aabent, idet jeg blot bemærker, at Lokalhistorikere vist ikke plejer at blive forvænte med Hensyn til Betalingen for deres Arbejde, og at Vejledning ogsaa kan gives direkte fra Slægtsgaardsarkivet.

For saa vidt det lykkedes Foreningen at faa lokalhistoriske Medarbejdere over hele Landet, vilde det da ikke i nogen Grad reducere Betydningen af Slægtsgaardsarkivet? Hertil vil jeg svare, nej tværtimod, det skulde netop forøge dettes Betydning.

For det første er der navnlig tænkt paa Kredsen vest for Storebælt, hvor Landsarkiverne ligger i Provinsen. Med Hensyn til Kredsen øst for Storebælt er at bemærke, at her er standen til København i Almindelighed ikke større, end at det er muligt at opnaa personlig Kontakt mellem de Medlemmer, der ønsker foretaget Undersøgelser, og Slægtsgaardsarkivet. Omraadet øst for Storebælt kan sikkert til enhver Tid give Slægtsgaardsarkivet nok at bestille.

For det andet skal Undersøgelserne vest for Storebælt altid ske gennem et Samarbejde med Slægtsgaardsarkivet. Der findes i København paa Matrikulsarkivet og paa Rigsarkivet Arkivalier, som ikke findes i Landsarkiverne, og som er uundværlige ved Slægtsgaardsundersøgelserne. Slægtsgaardsarkivet maa derfor skaffe en Del Oplysninger til Undersøgelserne.

For det tredje skal Slægtsgaardsarkivet ordne og opbevare alle Undersøgelser, hvad enten de er foretaget af Arkivet eller andre.

For det fjerde skal Arkivet udøve en vejledende og kritisk Virksomhed med Hensyn til hele det Materiale, der indgaar til det.

For det femte kan Arkivet gaa i Spidsen med at udarbejde nogle Undersøgelser, der kan tjene som Vejledning og Forbillede for Undersøgere udenfor Arkivet. Saadanne Undersøgelser maatte da ikke alene gøre Rede for Resul-

taterne, men ogsaa for de benyttede Kilder.

Med Hensyn til det sidste Punkt maa det bemærkes, at Slægtsgaardsarkivet ganske vist allerede har gjort et Forsøg, nemlig gennem Hæftet over Slægtsgaardene i Frøslev Sogn, Præstø Amt, men dette Skrift er utvivlsomt ikke egnet til Forbillede. Det giver ingen Oversigt over de benyttede Kilder, og Kildematerialet har faaet en meget ujævn og ufuldstændig Benyttelse. Medens Materialet fra Markbogen af 1682 er aftrykt i større Omfang end rimeligt, er Materialet fra Slutningen af det 18. Aarhundrede meget lidt benyttet. Der mangler saaledes næsten helt Oplysning om Udskiftningen, og en saa vigtig Faktor som Hoveriet omtales slet ikke.

Endelig vilde det være meget værdifuldt, om der af Slægtsgaardsarkivet udarbejdedes og tryktes en Vejledning til Foretagelse af Gaardsundersøgelser med Oversigt over Kilderne. Ganske vist kan benyttes ældre Vejledninger i Studiet af Lokalhistorie, navnlig Arkivar Svend Aakjærs udmærkede Afhandlinger, men disse er vanskelig tilgængelige, da de kun kan faas til Laans i Bibliotekerne. Der tiltrænges en praktisk Vejledning, der til enhver Tid kan have ved Haanden.

I Aaret 1946 har Slægtsgaardsarkivets Virksomhed været meget begrænset, idet Tilskudet fra Foreningen har været nedsat til 1500 Kr. for derigennem at nedbringe Foreningens Gæld. Efter at dette er sket, er der paa Budgettet for det kommende Aar afsat 5400 Kr. til Arkivet. Jeg synes, at man godt kunde have ofret noget mere. Det burde være saaledes, at ethvert Medlem, der udfylder det tilsendte Spørgeskema, hurtigt fik tilsendt en Undersøgelse efter Folketællingslisterne. Slægtsgaardsforskningen er ikke Foreningens eneste Opgave og efter min Mening heller ikke den vigtigste, men det er nok den, der har Medlemmernes største Interesse. Det er derfor saa vigtigt, at der paa dette Omraade gøres en langt større og bedre Indsats end tidligere. Det er ogsaa vigtigt, at Medlemmerne gennem Bladet faar Besked paa, hvad der udrettes, og hvad de foretagne Undersøgelser indeholder. Hidtil er der næsten intet oplyst herom. Der tænkes saa meget paa at hverve nye Medlemmer og ofres ogsaa meget herpaa. Det er at interessere sig mere for Skallen end for Kernen. Det er ikke saa vigtigt, at Foreningen staar med et større eller mindre Antal Medlemmer, men det er afgørende, at den gør en Indsats for den Sag og det Program, paa Grundlag af hvilket Foreningen er stiftet. Det er denne Indsats, ikke Antallet af Medlemmer, der skal give Foreningen Eksistensberettigelse og Anseelse.

M. Hesselbjerg.

Blad af en Slægts og en Gaards Historie

Kronik i „Sydvestjylland“
af Viceskoleinspektør *Chr. Sneum*,
Nordby, Fanø

For 100 Aar siden levede der i V. Vedsted en Gaardmand, som hed Hans Jefsen Hansen. Han var helt igennem en fremtrædende Personlighed — en Mand. Standsfællerne saa op til og respekterede. — Han havde sine Meninger og var ikke bange for at forfægte dem. Der lever endnu i Slægten om ham en Historie, der viser dette. Ved et Gæstebud i Byen var han sat til Højboards ved Siden af Præsten. — De kom hurtigt i en Diskussion, der efterhaanden antog saa heftige Former, at Sognepræsen slog Hans Jefsen en Lussing. „De maa undskyldte, Hr. Pastor“, svarede denne, „at jeg betaler med samme Mønt“, hvorefter han omgaaende knaldede Præsten en Ørefigen.

Hans Jefsen, som han i daglig Tale kaldtes, var med i Krigen 1848. I en Træning ved Brøns maatte han sammen med andre danske Jenser tage Flugten for en overlegen Fjende. Han satte Kursen vesterpaa, men blev forfulgt af en tysk Dragon. Hans Jefsen reddede sig imidlertid ved at springe over en bred Grøft, som Dragonen ikke kunde faa Hesten til at sætte over. Men da Tyskeren fik Assistance, segnede Hans Jefsen for et Sabelhug, der ramte ham i Issepartiet. Han faldt om, og da Tyskerne troede ham død, red de deres Vej og lod ham ligge. Nogen Tid efter kom han imidlertid til sig selv og slæbte sig udmattet af Blodtabet og det svære Slag til et lille Husmandssted i Nærheden. Her blev han forbundet saa godt, som det lod sig gøre, og der blev sendt Bud til V. Vedsted efter hans Hustru. Inden hun drøg af Sted, gemte hun Familiens kontante Penge i et Skjulested under Logulvet, gav Børnene Underretning herom og ilede bort. Endskønt H. J. længe svævede mellem Liv og Død, kom han sig dog helt og holdent; men han bar Livet igennem et vældigt Ar, der vansirede ham en Del. Han gik derfor altid med Kalot for at skjule det.

Efter Krigens Slutning købte Hans Jefsen en Gaard i Opsneum. — Det hørte dengang til Sjældenhederne, at en Mand saadan tog uden-sogns, og hans Handling vakte derfor ikke ringe Opsigt. Gaarden i Opsneum havde en dejlig Beliggenhed med Agre og Enge ned mod den tæt

forbiløbende Sneum Aa. Og her slog H. J. sig saa med sin Familie til Ro for Resten af sin Levetid.

Han døde omkring 1880 og blev begravet paa Sneum Kirkegaard. — Men saa stor en Indsats havde han givet i Sognet, og saa megen Respekt havde han paa bedste Vis skabt om sit Navn, at han ikke blev glemt derude i de nærmest paafølgende Aar. Jeg husker saaledes fra min Drengetid i 90'erne, at Far og Mor ofte omtalte „gamle Hans Jefsen“ paa bedste Maade.

Hans Jefsen efterlod sig ved sin Død to Sønner, Jef og Hans, samt en Datter, Anna Mette. Datteren blev gift med Gdr. Frands Hansen i Skads. Baade hun og hendes Mand er forlængst døde, og Gaarden i Skads ejes nu af deres Søn Jens Jakob Hansen.

Sønnen Hans var uddannet som Snedker. Han kom i sine unge Aar paa Haandværkets Vegne til Sønderjylland, hvor han af en Gaardejer i Mejlby Sogn fik den Opgave til Brug for Vandingen at bygge et Møllehjul i Kongeaaen. Han blev forlovet med Gaardejerens Datter og fik med hende Svigerfaderens Gaard. Han udvidede senere sin Bedrift ved at købe en Nabo-gaard, hvor der tillige var Krohold, saa han blev efter den Tids Forhold en vældig Jord-drot. Han drev som alle andre hæderlige Menesker i Grænseegnene efter 1864 et storstilet Smugleri over Kongeaaen. Men det er en anden Historie.

Jef eller Ief (med I), som han kaldtes, arvede Fædrengaarden i Opsneum. Den gamle Gaard havde 4 Længer. Murene stod med røde Sten, og Taget var af Straa. I den vestlige Længe, der vendte ud mod Vejen, var Indkørselsporten. Det var en stor og smuk Gaard i Bygning. Ca. 100 Tdr. Ld. Ager og Eng hørte ind under den, saa det var jo ikke et ganske almindeligt Husmandssted. Her sad Jef saa i ca. 20 Aar. Han var en driftig Landmand og en dygtig Handelsmand. I Sager, der angik Sognets Ve og Vel, tog han virksom Del. Han var en af min Fars bedste Venner derude i Sognet, og dette, at der var Venskab mellem de to, giver i mine Øjne Jef absolut blaat Stempel.

Ved sit Giftermaal var Jef kommet i Familie

med Joseferne i Allerup og Darum samt med den paa den Tid saa kendte Gaardejer Friis fra Aarre. Friis var med sin Hingst kendt over Byer og Sogne. Han kom helt ned til Allerup med den. Her smagte han undertiden saa meget paa „æ Allerup Brændevin“, der fra gammel Tid havde Ry for at være et Par Grader stærkere end andet Brændevin, at Tømmen under Kørslen hjemover gled ud af hans Hænder. Hingsten tog dog under saadanne Forhold Sagen med Ro. Det er hændt, at det kloge Dyr ved Aftenstide er drejet af fra Vejen ind til Jefs Gaard, hvor det med sine Forben bankede paa Porten for at faa baade sin Herre og sig selv bragt i Sikkerhed for Natten.

Jef var en efter Datidens Forhold velhavende Mand, men han var for blød af sig, naar Folk bad ham. — Kautionsforpligtelser og andre Forhold gjorde, at han til sidst ikke kunde blive ved Gaarden. Hans eneste Søn, Hans, var rejst til Amerika, og ingen af Døtrene — Maren og Hansine — kunde overtage den gamle Slægtsgaard. Det saa altsaa ud til, at den skulde gaa over paa fremmede Hænder.

Men saa kom Hjælpen fra Familien i Mejlby.

Her sad Jefs Broder Hans med to voksne Sønner, Kristian og Laust, der begge var Landmænd. Og saa blev det Kristian, der tog til Opsneum for at overtage Farbroderens og Bedstefaderens gamle Gaard. — Jef bosatte sig i Esbjerg (han døde senere i Tjæreborg), og den 20-aarige Kristian Hansen tog sig saa af Gaardens Drift.

Omkring Aarhundredskiftet blev Kr. Hansen imidlertid indkaldt til Militærtjeneste. Dette medførte, at Faderen overlod Gaarden i Mejlby til Sønnen Laust, mens han selv tog til Opsneum for at overtage Fædrengaardens Drift i de to lange Aar, Kristian var tysk Soldat i Königsberg. Efter udstaaet Soldaterliv overtog Kr. Hansen saa Gaarden i 1903.

Kristian Hansen var en frisk og frejdig Natur, der forstod at værdsætte Livets aandelige saa vel som dets materielle Goder. Han havde været paa Ollerup Højskole, og en Broder, som var Lærer i Floes pr. Uggelhuse, havde ogsaa haft Indflydelse paa hans aandelige Udvikling.

Danebod Højskole - Fynøhav (Als)

3 og 4. Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

Paa forskellig Maade gav Kr. Hansens Interesser sig Udslag. Han var saaledes med til at faa rejst et Forsamlingshus i Aalbæk, ledede her Gymnastiken om Vinteren for Egnens unge Karle; stiftede sammen med daværende Lærer Munch i Opsneum en Sygekasse, skaffede Foredragsholdere til Egnen, blev Kirkeværge o. m. a. Men for alt dette forsømte han ikke sin Gaard. Han indførte moderne Driftsmaader, Gaarden fik en god Kvægbesætning, og Hestebestanden, som havde hans særlige Interesse, var utvivlsomt Egnens bedste. Uden Overdrivelse kan det siges, at hans fine Køreheste var kendt og beundret af de fleste Landmænd mellem Bramminge og Esbjerg.

Under Verdenskrigen 1914-18 blev Kr. Hansen, der desværre ikke havde faaet sine Papirer som dansk Statsborger helt i Orden, indkaldt af Tyskerne. Og skønt det kneb, lykkedes det ham dog med Bistand af Sognefoged Silas Jensen i Allerup at klare Skærene og slippe fri. Værre gik det for hans Broder Laust i Mejlby. Han rømte til Danmark med det Resultat, at Tyskerne konfiskerede hans Ejendom i Sønderjylland. Laust havde senere i nogle Aar N. Mogensens Gaard paa Sneum Mark, men flyttede derfra til Nordenskov, hvor han døde. Hans Enke lever endnu i Aabenraa. En af hans Sønner, som tog Navneforandring til Tarnæs, er Sognepræst i Haldum ved Aarhus. Hr. Hansen solgte i 1936 sin Fædrengaard i Opsneum til „Gaardslagterne“ Hans Lauridsen, Vejrup, Joh. Bejer, Landbohjemmet i Bramminge, og dennes Broder, Simon Bejer, der som hjemvendt Amerikaner finansierede Foretagendet. Gaarden blev udstykket og dens Bygninger delvis nedbrudt. Gaardejer Karl Sillesen fik Hovedparcellen lagt ind under sin ny Gaard ved Esbjerg-Kolding Landevej. Kr. Hansen søgte saa til andre Egne, men han slog ikke egentlig Rod noget Sted. Mit Kendskab til ham og mit nære Venskab for ham stammer fra hans 13-aarige Ophold her i Nordby. Han bor nu i Ingemanns Allé i Esbjerg, og her kunde han ved Nytaar fejre sin 70 Aars Fødselsdag.

Da jeg for et Par Aar tilbage en Sommer-søndag kom gennem Opsneum, passerede jeg ogsaa ad Vejen forbi Resterne af Jefs Gaard. Jeg stod af Cyklen, og min Tanke gik uvilkaarligt i et stille Øjeblik tilbage til de skiftende Slægter af Familien Hansen, som gennem mangfoldige Aar var Herrer der og levede et rigt og lykkeligt Liv bag den gamle Gaards Mure.

Nordby, Fanø, December 1946.

Christian Sneum.

I Rindom Kirkebog for 1782 staar følgende:

„Den 21. Maj troløvet Niels Jensen Bollerups Enke Mette Pedersdatter i Fæstekonens Gaard i Rindum med Peder Knudsen (Skifte af 24/1 1782). Forlovere: Hans Husbond Niels Mortensen og Anders Christensen, Holmsland. Hendes: Niels Storgaard og Jens Stadil (Svoger). Viet d. 13/10 1782“.

Om det maaske ikke altid var Skik, før Stavnsbaandsløsningens Tid, at en Forlovelse blev indført i Kirkebogen, saa var det vist ikke sjældent, at den blev indført i Familiebiblen med Vidners Underskrift, hvad ogsaa fremgaar af Morten Korchs Bog „Bonden fra Dige“. Ligeledes var det vist almindeligt, at der blev forfattet en Gravskrift, som blev lagt paa den afdødes Kiste. Her er Gravskriften over min Oldefader:

Denne Kiste
gemmer
de jordiske Lævninger
af

den her ilivet blandt os agtede Dannemand PEDER KNUDSEN BOLLERUP, fød udi Fuglbjerg i Stadil Sogn Aar 1747, Givt første Gang Med Velfornemme Enke Kone Mette Peder's Datter og med hende havde Stedbøren 2 Sønner og 1 Datter. Anden Gang Givt med Velfornemme Pige Johanne Iver's Datter og med hende Avlede 5 Børn 3 Sønner og 2 Datter. Tredie Gang indlod han sig i Ægteskab Med Velfornemme Pige Karen Erik's Datter, der med 4 Børn begræder Tabet af en elsket Ægtefælle og kjærlig Fader. Forsynet bort kaldte ham Onsdagen d. 7de December 1814 i hans Alders 67 Aar.

Fred over Støvet.

Ja vel min Bortgang saarer
de Venner Gud mig gav.
Ja vel Forlates Taarer
skal flyde paa min Grav.
Dog vil jeg ikke Grue
Min Sjæl hos Jesus er
og hist igjen skal skue
dem jeg har elsket her.

15. Juni 1798 tilskøder Niels Mortensen, Holmsland, Bollerupgaard til Fæsteren Peder Knudsen Bollerup (død 7. Decbr. 1814) for 850 Rigsdaler. Hartkorn 6 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Peder Knudsen Bollerups Enke, Karen Eriksdatter, tilskøder Stedsønnen Iver Pedersen Bollerup (min Bedstefader) Gaarden 18. Septbr. 1819. Købesum 1000 Rbd. Sølv. Hartkorn 6 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Iver Pedersen Bollerup giver Skøde til Sønnen Carl Iversen Bollerup 6. Juni 1853.

Carl Bollerups Enke, Anna Bollerup, tilskøder Sønnen Iver Bollerup Gaarden 11. Juni 1895.

Iver Bollerup til Svigersønnen, Cenius Pedersen, 11. Juni 1940.

Bollerupgaard

Blade af en gammel

Af Iver

Iver Pedersen Bollerup og Hustru Elisabeth Thomasdatter havde 5 Børn, 2 Døtre og 3 Sønner, som alle tre var med i 3-Aars Krigen, men slap uskadt hjem.

Den ene Datter, Johanne, var gift med Chr. Christensen Feld, Abisgade i Thorsted, og fik senere Toft i Rindum. Den anden, Karen, var gift med Peter Harpøth, Brogaard i Rindum. Den ældste af Sønerne, Peder, var gift med Ane Kjerstine Jensen, Agersbæk i Hee, byggede paa en Parcel i Gaarden, som nu ejes af Hans Østergaard, gift med en Datter-Datter af Peder Bollerup, gift i København med Emma Gulløv, havde en Bestilling i Indenrigsministeriet. Den yngste Søn, Carl Bollerup, gift 1857 med Anna Tang Harpøth fra Brogaard, fik Hovedparcellen og byggede samme Aar den nuværende Bollerupgaard, som trods sine 85 Aar er en af Egnens pæneste Gaarde. Carl og Anna Bollerup var dygtige og intelligente Folk, vistnok noget foran de fleste Bønder paa den Tid. De var begge kristelige vakte, hvad man kan forstaa af, at der blev holdt gudelige Møder paa Gaarden; de var ikke, hvad man nu nærmest vil kalde Missionsfolk, men livlige og fornøjelige. Far var f. Eks. i en L'hombreklub, og en nogle og firs aarig Kone, som er død for mange Aar siden, har fortalt mig, at naar der var Gilder, kunde man være sikker paa, at i den Stue, hvor Carl Bollerup opholdt sig, der samledes Folk, for der var ikke kedeligt. I 1866 var han opfor-

d i Rindum

Slægtsgaards Historie

erup

dret til at være Kandidat til Rigsdagsvalg, men sagde Nej.

Han døde 1875, kun 47 Aar. Ved sin Død var han Sogneraadsformand og Formand i Ulfborg-Hind Herr. Landboforening. Den Gang var det sjældent, Bønder havde den Slags Bestillinger. Han var en dygtig Landmand, avlede Raps, som han kørte den lange Vej til Holstebro med; han var ogsaa en af de første, som dyrkede Røer, navnlig har han haft mange Gulerødder, hvad der maa have været meget sjældent. I en gammel Lommebog staar om Salg af disse til mange kendte Mænd, f. Eks. Mads Sig, Hover, Peder Degnbøl, Frands Nielsen, Schmidt, Ny Mølle, Lem, Mads Lund, Jens Peder Hundesvang, Mads Peder Sønderkjær, Jens Nielsen, Niels Olesen, Chr. Rytter, Hee, Jens Peder Stamp, Vium, Ove P. Nielsen, Søren Grimstrup, Timring, Jens Pedersen, Jeppe Daring, Esper Smedegaard, Ole Barbesgaard, Jens Kristensen, Thorning, Thim Mølle, alle af Thim, Dyrslæge Sørensen, Brand-direktør Kofod. Der er i 1874 ialt solgt 335 Tdr. til 335 Rdl. 5 Mark 8 Sk.

I et Blad skrev en daværende Folketingsmand nogle Mindevers. I et af disse staar:

Som Landmand Du drev det forunderlig vidt,
Man saa Dit Eksempel saa gerne og tidt,
Din Id og Din Fremgang,
Din Driftigheds Omfang,
Man kendte og saa og roste Dit Fremskridt.

I 1864, da Tyskerne havde besat en Del af Jylland, var der ogsaa Indkvartering her; de opførte sig vist den Gang, som nu, rigtig godt, men blev ogsaa holdt i Tømme. F. Eks. havde de slæbt Halm ind i Storstuen og slaet Søm i Væggene, men Far klagede over dem, og straks maatte de rykke ud og gøre i Orden igen.

En Dag, Mor havde bagt Hvedebrød, kom en af Soldaterne og tog det i Spisekammeret. Mor vilde ikke af med det og greb ogsaa fat i det. Da de havde staaet og rykket i det lidt, trak Soldaten Sablen af Skeden og skar Brødet midt over, saa det endte vel med nogenlunde Tilfredshed for begge Parter.

Far døde som nævnt 1875. Vi var 5 Børn, den ældste 12 Aar, den yngste 18 Uger, to Drengene paa 5 og 7 Aar var døde af Hals sygdom 1865 og blev begravet i een Kiste. Det er slemt for Børn at miste deres Far, men det er vist i de fleste Tilfælde værre at miste en Mor.

Vi Børn havde den Lykke at have en ualmindeelig god og forstandig Mor, som gerne vilde opdrage os i Kærlighed og Guds frygt. Mange vilde maaske sige, hun var for god mod os; hun tog gerne selv noget af Arbejdet, som tilkom os. F. Eks. trak hun ofte 14-16 Køer i Marken for os om Morgen, naar det kneb at faa os vaagne; vi Bolleruper har altid gerne villet sove om Morgen. Mor døde 1910 i Askø Præstegaard, 79 Aar gl.

Da vi Børn blev voksne, gik det, som det var Skik før i Dage, at de bedst begavede kom til at læse, saadan ogsaa her, men alt var af fri Vilje.

Nr. 1. Den ældste, Sophie, blev gift med en Gaardmandssøn fra Rindum; det var Jeppe Christensen, som i mange Aar var Førstelærer i Borris; de havde 3 Døtre og 2 Sønner. Den ældste Datter, Elisabeth, er paa Kontor i København, Asta, Lærerinde i Ølsemagle ved Køge, Inga, gift med Realskolelærer Jensen, Haslev. Den ældste Søn, Carl, var Præst i Bringstrup, men døde i December 1941, 47 Aar gl., den yngste var Lærer paa Sjælland.

Nr. 2. Jens Tang Bollerup, gift med Agnes Sørensen Bergh, Datter af en Embedsmand i Ministeriet, var Præst og Provst; først var han Kateket hos Biskop Rørdam, kom derefter til Hylke ved Skanderborg og derfra til Brændekilde ved Odense, bor nu i Tarup pr. Odense. Af deres 3 Børn er en Datter, Agnethe, paa Kontor i København, en Søn, Eigil, cand. polyt. og Stadsingeniør i Vejle, den yngste, Eva, gift i København med Arkitekt Max Sigumfeldt.

Nr. 3. Iver Bollerup, gift med Anna Noes, Datter af Kreditforeningsdirektør P. Noes. Jeg fik som nævnt Skøde paa Gaarden 1895. Vi havde 4 Børn, 2 Drengene og 2 Piger. Min Hustru, Anna Bollerup, døde 31. Marts 1919. 9 Uger efter

døde min ældste Søn, Carl, paa Sygehuset efter Operation for en Brandbyld, han var kort før kommet hjem fra Militærtjeneste. Den anden Søn, Peter Noes Bollerup, var Manufakturkommis, rejste i 1921 til Amerika, hvor han opholdt sig i 10 Aar, blev gift med en Pige fra Aarhus og kom hjem og købte Mineralvandsfabriken „Skjold“ i Holstebro; hans Kone, Mary, døde af Lungebetændelse efter faa Dages Sygdom den 19. Oktober 1936. Peter blev gift igen 1939 med Ellen Willemoes, men han døde den 18. Maj 1941 paa Holstebro Sygehus af en Nyresygdom. Min ældste Datter, Ragnhild, blev gift med Installatør Aage Hansen, Ringkøbing. Efter en kort Sygdom døde hun paa Sygehuset den 14. Decbr. 1936; det mindste Barn var godt 2 Maaneder. Min yngste Datter, Rigmor, er gift med Cenius Pedersen fra Vedersø, der fik Skøde paa Gaarden 11. Juni 1940.

Nr. 4. Thomas Bollerup, blev Læge og gift med Sygeplejerske Anna Margrethe Kaas fra Langeland. Efter forskellige Vikariater nedsatte han sig som prakt. Læge i Glostrup, flyttede derfra til Hobro, hvor han var en Del Aar, men byttede saa med en mindre Praksis paa Ærø, hvor han var, til en Hjertesygdom gav

ham langt Sygeleje og Hospitalsophold. Han solgte da sin Praksis og flyttede til København, hvor han begyndte en mindre Praksis paa Fuglebakkevej, men 1. Jan. 1940 døde han efter faa Timers Sygdom. Han havde en Søn, som er cand. polit. og ansat i Statistisk Departement. En Datter er Sygeplejerske.

Nr. 5. Den yngste af vi Søkende, Elisabeth, er gift med Pastor J. Fjord Christensen, Søn af Gaardejer og Folketingsmand; senere Branddirektør i Grenaa, J. J. Christensen; hans Mor var en Søster til den bekendte Mejerimand, Docent Fjord. Af deres Børn er en Datter gift med Bestyreren af Missionshotellets Anneks, København; en anden er Husholdningslærerinde. To Sønner er i New York, den ene Elektroingenør og ansat paa Brooklyn Elek. W., den anden driver Gartneri. Den yngste Søn, Carl Fjord Christensen, er Tandlæge i Struer.

Det var noget af min Slægts Historie gennem 160 Aar, og jeg kan ikke sige andet, end at jeg synes, Gud har velsignet Slægten i alle Maader, saa selv om jeg har haft store Hjertesorger, som begyndte med min kære, trofaste Hustrus Død og mine tre gode og dygtige voksne Børns og Svigerdatters Død, saa kan jeg dog som Job

DE GAMLE TRADITIONER — DEN NYE TID

Den nye Tid er altid forskellig fra den gamle, men Rammen om Arbejdet — Gaarden — bestaar. Det gælder blot nye Fremgangsmaader, mere effektive Arbejdsmaader, mere rationel Tilrettelægning af Arbejdet i de enkelte Tilfælde, altsaa med andre Ord individuel Dygtiggørelse.

LANDBRUGETS BREVSKOLE giver individuel Undervisning i alle Fag vedrørende Landbrug, Havebrug, Husgerning m. m. Undervisningen sker pr. Brev, saaledes at man, hvor man end bor og hvilken Tid, man end har til Raedighed, kan faa Udbytte af Undervisningen. I de med os konkurrerende Lande spiller Brevskoleundervisningen en mægtig Rolle, og herhjemme har Landbrugets Brevskole siden Oprettelsen i Oktober 1945 undervist 10,000 (Ti Tusinde) yngre og ældre Landmænd.

LANDBRUGETS BREVSKOLE er oprettet paa Initiativ af det snart 200 Aar gamle Selskab »Det kgl. danske Landhusholdningsselskab«. Skolen raader over den bedste Lærerstab, Undervisningsbrevene revideres og omarbejdes til Stadighed, saaledes at der virkelig gives den aktuelle Vejledning, Dagen kræver.

Vil De gerne vide, hvorledes det gaar til, og hvilken Hjælp, De kan faa af Brevskolen, skal De blot udfylde og indsende Kuponen. De faar da omgaaende og uden Omkostning for Dem alle Oplysninger om den Undervisning, som uden at lægge Beslag paa Deres Arbejdstid kan give Dem effektive Vaaben i Hænde.

Skolen for de energiske og fremskridtsvenlige

Landbrugets Brevskole — Rolighedsvej 26 — København V.

KUPON

De bedes sende mig Skolens Kataloger over de Omraader, hvorved jeg har sat Kryds:

- Maskiner, Teknik
- Regnskabsføring, Økonomi
- Husdyrbrug
- Planteavl
- Havebrug, Frugtavl
- Foreningskundskab
- Dansk, Regning, Engelsk
- Husgerning

Kan indsendes
som Tryksag i
aaben Kuvert
for 6 Øre i
Porto

LANDBRUGETS BREVSKOLE
Rolighedsvej 26
København V.

Han indførte ogsaa Brugen af en Saamaskine, og han var en af de første i Landet, som indrettede et „Skeferi“, hvor Faarene iøvrigt om Vinteren fodredes med Kartofler, som jo tidligere ikke havde været anvendt til Opfodring, og han eksperimenterede med Krydsning af Faareracer.

Selvfølgelig var det ikke alle Drewsens Forsøg, der fik Betydning. Saaledes beplantede han et Stykke Land med hvide Morbærtræer til Brug for Silkeorme. Der var nemlig netop blevet dannet et Selskab til Silkeavlens Fremme; men disse Forsøg blev som bekendt uden Betydning.

Det var imidlertid ikke først og fremmest for selv at høste Fordel deraf, at Drewsen foretog alle disse Forbedringer paa sine Gaarde, selv om det naturligvis har glædet ham, som den driftige Mand han var, at se alting trives under sine Hænder. Nej, hans Formaal var at vise andre Landmænd, at det danske Landbrug kunde og burde forbedres væsentligt.

Ganske vist havde de store Landbrugsreformer, især Udskiftningen, skabt Grundlaget for en Opblomstring af vort Hovederhverv. Men Kornpriserne havde i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede været saa høje paa Grund af de store Krige, at Bønderne egentlig ikke behøvede at reformere Driften. De var sikre paa en god Fortjeneste, selv om Sæden var nok saa uren. Ydermere havde de høje Priser fristet til at udpine Jorden.

Men efter 1814 blev det anderledes. England, som før Krigen havde været vort Hovedmarked, lukkede ved Korntolden praktisk talt for Indførsel af Korn, og i Sydnorge, hvor det danske Landbrug før havde haft Eneret til at sælge Korn, maatte vi efter 1814 konkurrere paa lige Fod med andre kornproducerende Lande, og af ringe Kvalitet, som vore Landbrugsvarer var, blev de trængt tilbage fra dette vort andet gamle Hovedmarked. Det Fald i Priserne, der jo altid før eller senere følger efter en Krigs Højkonjunkturer, ramte det danske Landbrug særlig haardt, fordi vi yderligere oplevede en Deflation, da Daleren i Løbet af 1820'erne nærmede sig Pari.

Drewsen nærede paa denne Tid og endnu langt op i Trediverne ikke stor Tillid til de danske Bønders Evne til at overvinde Vanskelighederne, og han gjorde sig endog til Talsmand for at lægge Gaardene sammen til større Brug, da disse efter hans Mening snarere magtede at gennemføre de absolut nødvendige Reforme.

Men fuldt ud klar over, at saadanne Sammenlægninger i alt Fald kun kunde blive Undtagelser, tog han fat paa gennem populære Skrifter at vise Landmændene Fordelene ved

de nye Metoder. Han forstod, at Fremskridtet i Landbruget først og fremmest var et Spørgsmaal om Oplysning, og han blev nu en af vore flittigste landøkonomiske Skribenter. Han fik baade Sølv- og Guldmedaille af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab for Besvarelsen af Prisopgaver om Vekseldrift og Kløveravl. Han oversatte den store tyske Landøkonom Albert Thaers Værk „Grundsætninger i rationel Landøkonomie“ i fire Bind — Thaers var i det hele taget hans store Forbillede —, og i 1814 begyndte han sammen med Pastor Rønne i Lyngby og Grosserer Frederic de Coninck paa Dronninggaard Udgivelsen af „Landoekonomiske Tidender“; fra 1818 var han Eneudgiver af dette Tidsskrift, senere samarbejdede han med Jonas Collin. I dette og i andre Tidsskrifter, som han udgav, kom Afhandling paa Afhandling af ham.

Intet Under, at han i Landhusholdningsselskabet fik Tillidshverv paa Tillidshverv, og selv om man skulde tro, at han havde nok at bestille som praktisk Industri- og Landmand og som Politiker, fik han ogsaa Tid til at bestride dem. Bl. a. var han i 12 Aar sammen med Collin Selskabets Præsident.

Men alt dette var dog først og fremmest Teori; Drewsen greb dog ogsaa Oplysningsarbejdet praktisk an. For at faa den upraktiske gamle Hjulplov erstattet med Svingploven, fik han Landhusholdningsselskabet til at udskrive Konkurrencer i Pløjning, hvor de bedste Plovkarle fik Pengepræmier, og selv foranstaltede han paa Strandmøllen Forsøg med fem forskellige Plovtyper. Da kun faa Haandværkere paa den Tid turde binde an med Fremstillingen af de nye Svingplove, fik han sat sin dygtige Smed paa Strandmøllen i Gang dermed. At Hjulploven trængtes ud af det danske Landbrug, har Drewsen saaledes en stor Del af Æren for.

Da de raadgivende Provinsialstænder i 1834 blev indført, var det klart, at en Mand som Drewsen maatte kaste sig ind i Politik. Og han blev da ogsaa en af vore første passionerede Politikere. Ved Stændersamlingerne i Roskilde kunde han for Alvor faa Afløb baade for sin Virketrang og for sin Lyst til Selskabelighed — for Drewsen havde altid været en fremragende Selskabsmand.

Ved Valget i 1835 valgtes han af Nordsjællands mindre Ejendomsbesiddere, der omfattede Proprietærer og større Gaardejere og Fæstere. Blandt hans Vælgere var iøvrigt selve Tronfølgeren, den senere Christian VIII, der som Ejer af Sorgenfri havde Stemmeret. Han kom i sin Vogn fra Sorgenfri til Hillerød, hvor Valghand-

Joh. Chr. Drewsen

og det danske Landbrug

Af Adjunkt Jørgen Hatting

Det er ganske ejendommeligt, at blandt det danske Landbrugs Foregangsmænd i første Halvdel af forrige Aarhundrede er to af de betydeligste slet ikke Landmænd af Profession, men *con amore*. Det er de to Præsidenter for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Jonas Collin og Johan Christian Drewsen. Saare forskellige var de i politisk Henseende, den første en loyal Fyrstetjener under den landsfaderlige danske Enevælde, den anden ivrig Oppositionsmand, en af de første betydelige liberale Politikere i Roskilde Stænder.

Og dog kan det være rimeligt at nævne dem i samme Aandedrag. For begge byggede de paa mangfoldige Omraader det nye Danmark op, som rejste sig efter de Ulykker, som Krigen med England i 1807-14 havde skabt. Det var en Tid, da det gjaldt om at spænde Livremmen ind og sætte Produktionen op, hvis man atter skulde komme ud af det økonomiske Uføre, og i saa Henseende repræsenterede disse to Mænd det bedste i Frederik VI's Tid, Nøjsomheden, Arbejdsglæden og Idealismen.

Den ejendommeligste af dem, Johan Christian Drewsen, tilhørte en Slægt, der siden 1693 havde drevet Strandmøllen, Nordens førende Papirmølle, først som Forpagtere, siden som Ejere. Paa Strandmøllen blev ogsaa Johan Christian Drewsen født — i 1777 —, og han voksede op i et rigt og gæstfrit Hjem, hvor mange af Tidens betydeligste Skuespillere og Kunstnere færdedes. Selvfølgelig virkede dette udviklende paa Drengen og bødede noget paa den yderst slette Undervisning, han fik. Hvad han lærte, maatte han lære sig selv.

Naturligvis skulde Drewsen som sin Slægt uddannes som Papirmager; men det havde jo lange Udsigter, før han kunde overtage Fabrikken, og han maatte have Afløb for sin overvældende Energi. Da Englænderne i 1807 belejrede og bombarderede København, meldte han sig frivilligt og udmærkede sig som Løjt-

nant i Livjægerens berømte Udfald i Classens Have. En Tid drømte han da om at fortsætte som Officer; men han blev alligevel klar over, at Fredens Gerning laa bedre for ham. Og i de følgende Aar optog Landbruget de fleste af hans Kræfter.

Af sin Fader havde Drewsen til sit Bryllup med kgl. Skuespiller Michael Rosings Datter Ofelia faaet foræret en Gaard i Smidstrup, en Mils Vej nord for Strandmøllen, og her gik han straks i Gang med at forbedre Driften.

Nogle Aar efter ombyttede han den dog med et Par Gaarde i Lundtofte, der laa nærmere Strandmøllen, og som han derfor lettere kunde tilse daglig. Baade som praktisk Landmand og som landøkonomisk Forfatter fik Drewsens Virksomhed den allerstørste Betydning.

Allerede paa Gaarden i Smidstrup begyndte Drewsen at dyrke Kartofler i stor Stil — hidtil havde man væsentlig dyrket dem i Haven —, og han gjorde sine første Forsøg med Roedyrkning. Selv skildrer han senere sine første Aar som Landmand saaledes:

„Da jeg ung og uerfaren begyndte min landøkonomiske Bane, stod jeg ene uden Vejleder og uden de Agerdyrkningsredskaber, hvorved Vekseldriften saa meget lattes. Fire Heste slæbte stønnende den klodsede danske Plov; Kartofler avledes kun i Haven, Roer kendte vi ikke; Kløver vilde Jorden ikke mere frembringe, men da vi dyrkede efter Høegh, uden Brak, saa havde vi desto flere Kvikker. — Jeg fik Tilladelse til at fremdrage en gammel engelsk Plov af Skuret, hvor den i adskillige Aar havde hvilet. De første Forsøg var sikkerligen ej heldige, og jeg erindrer, at min Fader, da han saa den arbejde, smilende sagde: Det gaar ud og ind som Kong Valdemars Landevej! Heste og Folk var næsten udmattede. Men Forsøgene gentoges; snart gik Hestene, som den engelske Plov, bedre, og den danske sønderlages til Bevis paa, at den for stedse var forskudt. Imidlertid gjorde Kvikkerne Plovarbejdet saare vanskeligt, men Kartoflerne fremkaldtes, og disse nye Hjælpetropper besejrede den gamle Fjende. Snart begyndte Staldfodringen og Bru- gen af bedre Redskaber; Vekseldriften fæstede Rod og bredte sig lidt efter lidt over det hele!“

De to Gaarde i Lundtofte var i elendig Stand, da Drewsen overtog dem, men han fik hurtigt sat Skik paa dem. Han indførte her de samme Forbedringer, som han havde prøvet i Smidstrup, men desuden begyndte han at dyrke Kaalrabi, Hvidkaal og Boghvede i større Stil. Bønderne i Landsbyen var forargede, og da han i Lundtofte afhuggede den første frodige Rugemark for at staldfodre Kreaturerne, ansaa de ham nærmest for at være en Forbryder.

sige: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet, og

Han, som har hjulpet hidindtil,
han hjælper nok herefter.

Bollerugaard, i Juni 1942.

Iver Bollerup.

Slægten paa Tornemosegaard

Som et smukt Eksempel paa Slægtsviden modtager vi med Tak nedenstaaende:

Tornemosegaard i Hørup (Als), 52 Tønder Land, en gammel Fæstegaard, der udflyttedes fra Byen ved Separationen 1795 (efter Kirkebogen at dømme i Aaret 1801), opkaldt efter en nærliggende Mose; i Stiftegningen 1690 nævnes Tornemose, lille torne mose. Marken, hvor Gaarden tidligere laa, kaldes Jørgen Kocks Have eller Toft.

Gaardens Ejere fra 1660:

1. 1660-82: Christen Rasmussen.
2. 1682-1700 (1694): Jørgen Markussen, født ca. 1644, døde 50 Aar gammel 1694. Hustru: Ellen, f. 1639, død 80 Aar gl. 1719.
3. 1700-1728: Markus Jørgensen, Søn af Formanden, død 1729 eller 1730, gift 1694 med Anna Las's Datter, efter Faderlisterne at dømme Datter af Las Christensen og Anna paa Lassens Gaard i Hørup, hun blev begravet 27. Juli 1731. Børn: a) Anna, døbt 1697, død 1755, gift 1724 med Gaardejer Niels Sørensen i Maibøl, anden Gang med Synsmand Jacob Thomsen fra Mjang. b) Ellen, f. 1700, gift med Eftermanden! c) Marie, f. 1707, gift 1732 med Christen Sørensen, Kaadner i Hørup (1707-1767); hun døde 1758.
4. 1732-1760: Jørgen Sørensen, Søn af Gaardejer Søren Hansen og Maren Niels Datter i Majbøl, f. 1708, gift 1729 med Formandens Datter Ellen, f. 1700, død 72 Aar gammel paa Aftægt hos Svigersønnen Christen Petersen Kock i Hørup. Børn: Anne Marie, f. 1730, død 1780.
5. 1760-1790: Christen Petersen Kock, Søn af Gaardejer Peter Christensen Kock i Maibøl. Christen P. Kock, gift første Gang med Formandens Datter Anne Marie. 2. Hustru Cathrine Jørgen Jørgensens Datter i Tandsselle, f. ca. 1747; hun blev anden Gang gift 1799 med Enkemand Christen Hansen Kock i Mjang og døde her 10. Oktober 1820.

6. 1790-1814: Jørgen Christensen Kock, Søn af Formanden, f. 1753, død 27. Decbr. 1820. —

1. Hustru Karen, Datter af Gaardejer Jørgen Hansen og Anna i Maibøl, f. 1755, død 1800. 2. Hustru Maren, Datter af Kaadner Thomas Petersen, Egehave, Lambjerg. 3. Hustru: Mette Kathrine, Datter af Kaadner Christen Jørgensen og Ellen i Sundsmark, f. 1759, død 2. Maj 1812. 4. Hustru: Anne Marie Peters fra Lysabild (i Kirkebogen findes ingen Oplysninger om hende).

7. 1814-1842: Christen Jørgensen Kock, Søn af Formanden, f. ved Hørup Kirke den 15. Marts 1786, død 25. September 1849. Hustru Maren,

Datter af Gaardejer Hans Christensen Lassen i Hørup, f. 28. Oktober 1782, død 8. Febr. 1849. Børn: Tvillinger: Jørgen og Kathrine Marie, f. 17. Juni 1804, Kathrine Marie, gift den 21. Marts 1823 med Hans Hansen, Maibøll, fra 1833-1854 Gaardejer og Tolvmænd i Ulkebøll, f. i Lambjerglund 22. Maj 1797, død i Ulkebøl 9. Juli 1854, Søn af Skovfoged Hans Hansen, Maibøll, og Ellen Jørgens Datter. c) Hans, født i Tornemose 5. Juni 1815, senere Skæbne ubekendt. d) Marie, f. 23. Juni 1818, død 16. August 1909, gift med Kaadner, Skomager og Garver Iver Hansen Iversen ved Hørupkirke, født i Lambjergskov 14. Januar 1808, død 7. Septbr. 1884, Søn af Iver Hansen og Ellen Thomas Datter.

8. 1843-1854: Jørgen Christensen Kock, Søn af Formanden, f. 17. Juni 1804, fra 1831-42 Gaardforpagter i Mjang, død d. 13. Marts 1854; han var først forlovet med Anne Marie Andersen, født 27. Novbr. 1799 i Hørup, død paa Tornemosegaard 29. Maj 1826, Datter af Gaardejer Andreas Jørgensen og Anne Kathrine paa Trompetgaard. Hustru Anne Kathrine, Datter af Gaardejer Stephan Petersen og Kathrine Mathias Datter i Mjang, f. 18. Oktbr. 1801, død 8. Juni 1861.

9. 1854-1890: Christen Jørgensen Kock, Søn af Formanden, f. 15. Oktbr. 1827, død den 5. Febr. 1899. Hustru Kirstine Marie Nielsen, f. i Hørup den 3. Juli 1827, død 19. Juni 1891. Datter af Gaardejer Niels Christensen og Marie Kirstine Jørgens Datter i Hørup. 5 Børn.

10. 1890-1920: Niels Christensen Kock, f. 2. Maj 1853 som Søn af Formanden, død 21. Marts 1928 i Augustenborg. Hustru Anne Margrethe Skovmand fra Adserballe, født 27. Juli 1861, Datter af Inderste Andreas Skovmand og Kathrine Marie, f. Clausen, død i Augustenborg 4. Oktober 1934. 6 Børn.

11. 1920—: Christen Christensen Kock, f. 15. Novbr. 1891, Søn af Formanden. Hustru Anne Cathrine, f. Bladt den 9. April 1897 i Mintebjerg, Datter af Gaardejer Jørgen Bladt og Anne Marie, f. Thomsen. 10 Børn: 3 Dreng og 7 Piger.

Slægten Kock, som har siddet her paa Tornemosegaard fra Fader til Søn siden 1760, stammer fra Nabogaarden Skivegaard. Slægtens Stamfader er:

1. Peter Kock, der fra 1660-85 var Ejer af den gamle Ejendomsgaard Skivegaard og 1676 nævnes som Byens Forstander; han fødtes ca. 1622 og døde 89 Aar gammel 1711. Hustruens Navn findes ikke i Kirkebogen, der begynder med Aaret 1690. Han havde 2 Sønner.

2. a) Christen Kock, Ejer af Skivegaard fra 1686-1715, f. ca. 1655, død 60 Aar gl. 1715. — b) Klaus Kock, f. ca. 1656, død 80 Aar gl. 1736;

han var fra 1700-1710 Ejer af en Gaard i Maibøl, der senere blev udflyttet til Stendershøj. Klaus Kocks første Hustru Mert døde 42 Aar gl. 1709, hans anden Hustru Margrethe Jørgens Datter døde 1744, 77 Aar gl. De havde ingen Børn, og Gaarden i Maibøl gik derfor til Brodersønnen.

3. Peter Christensen Kock, der nævnes som Gaardejer i Maibøl fra 1710-47; han fødtes ca. 1681 som Søn af Christen Kock og Anna paa Skivegaard og døde 73 Aar gl. 1754, han blev 1708 gift med Anna Hans Datter af Gdr. Hans Petersen i Hørup. De havde følgende Børn: a) Anna, f. 1709, død ugift 1777. b) Birte, f. 1710, død samme Aar. c) Birte, f. 1711, død 1712. d) Hans, f. 1713, død 1717; faldt sig til døde af en Vogn med løbske Heste. e) Birte, f. 1715, gift med Gaardejer Christen Andersen fra Hørup. f) Syndet, f. 1717, død 1779, gift med Hans Christensen fra Sarup, Eftermand paa Gaarden i Maibøl. g) Hans, f. 1719, død 35 Aar gl. 1754. h) Christen, f. 1723, fra 1760-1790 Ejer af Tornemosegaard.

Joh. Chr. Drewsen og det danske Landbrug

(Fortsat fra Side 10.)

lingen foregik, og stemte paa Drewsen, hvad der næppe har glædet Regeringen synderligt, for Drewsen var allerede fra første Færd kendt som ivrig Reformtilhænger.

I de følgende Aar møder vi ham i Stænderne som en af Bøndernes ivrigste Forkæmpere; derimod interesserede Husmændenes Sag ham ikke.

Det første Spørgsmaal, han tog fat paa, var Hoveriet, som han ønskede afløst af en Sum Penge. Bøndernes Arbejdspligter til det offentlige og Herremændenes Jagtret burde afskaffes og Overgangen fra Fæste til Selveje fremmes.

I 1844 slog Drewsen et afgørende Slag. Sammen med Prokurator Balthazar Christensen foreslog han, at der skulde nedsættes en Kommission til at undersøge og give Forslag om de Vilkaar, hvorunder den danske Bondestand befandt sig. Den nye Landbokommission skulde være et Sidestykke til den, der blev nedsat i 1786, og som havde udarbejdet de store Reformers. Maalet skulde være Bøndernes endelige Frigørelse.

Forslaget vakte forbitret Modstand. Drewsen skriver selv, at han maatte løbe Spidsrod, men naar Spidsrodsstraffen blot bestod i personlige Angreb, var den saa let at bære, som for hin Soldat, der efter at have løbet sidste Gang, sagde: En Gang endnu for alle smukke Piger.

Forslaget blev stemt ned, men det vakte stort Røre ude paa Landet, især i de Egne, hvor Bønderne endnu var Fæstere. Regeringen søgte at

hindre denne Bevægelse ved Tvangsforanstaltninger, hvad der selvfølgelig kun gjorde det værre. Den vigtigste Følge heraf var, at en Række fremtrædende Liberale i 1846 dannede „Bondevænnernes Selskab“, af hvilket Partiet Venstre skulde spire frem. Selvfølgelig blev Drewsen Bestyrelsesmedlem.

Fyrrerne er dog først og fremmest det nationale Gennembruds Tid, den Periode, hvor Spændingen mellem Dansk og Tysk voksede, saa den danske Helstat til sidst sprængtes. Med levende Interesse fulgte Drewsen Udviklingen i Sønderjylland, og da Nordslesvigerne i 1843 stævnedes til Skamlingsbanken for at hylde Peter Hiort Lorenzen, der havde talt Dansk og vedblevet at tale Dansk i Slesvigs Stænder, mødte Drewsen op og overrakte den sønderjydske Fører et pragtfuldt Sølvdrikkehorn, udhamret af gode danske Markstykker, som var indsamlet Landet over.

I 1848 fuldbyrdes, hvad den gamle Frihedsmand havde drømt om. Den nationale Vækkelse og den politiske Frihed havde jo altid staaet for ham som hans Maal. Men i dette Sejrens Aar svigtede Bønderne ham for første Gang. Drewsen var Tilhænger af, at Kongen skulde have Ret til at vælge en Del af Repræsentanterne i den grundlovgivende Rigsforsamling; men derved kom han i Konflikt med Bondevænnerselskabet, og ved Valget led han sit første — og sidste — Valgnederlag. Ganske vist valgtes han senere i en anden Kreds, men han kom ikke til at spille nogen Rolle i Rigsforsamlingen. Hans Helbred gik tilbage, og i 1850 slutter han sine Erindringer med Ordene: „Det gaar tilbage, Hakon!“

Faa Maaneder efter døde han, den 25. August 1851. Søndagen efter blev hans Lig baaret fra Strandmøllen til Søllerød Kirkegaard af Bønder og Arbejdere fra Strandmøllen. Paa Vejen havde den taknemmelige Befolkning rejst Æresporte for den døde Høvding; men det skønneste Æresminde blev dog sat af Ploug, der sluttede sit Digt over ham med Versene:

Nu gaar en Klang af Leer Landet over,
det er en Mindesang om ham, der sover;
den Sæd, der mejes, er hans Kundskabs Høst.
Og hver Gang Bonden i de høje Sale
tør egen Tanke frit og djærvt udtale,
har han en Bavgasten med Sjæl og Røst.

Farvel og Tak! — I Graven dig vi sænke:
Et Knippe gyldne Aks, en brusten Lænke
med sønlig Sorg vi lægge vil paa den.
Saa længe Danmarks Jordbund Grøde bærer,
saa længe den en frifødt Stamme nærer,
skal du velsignes, Bondens ædle Ven!

Superfosfat 1947

Vi er nu godt paa Vej mod normal For-
syning med Superfosfat.

Efter 5 Aars Standsning kom vore Fa-
brikker atter i Gang i Løbet af Efteraaret
1945, og vi kunde levere 147,000 Tons
Superfosfat til Brug i Foraaret 1946.

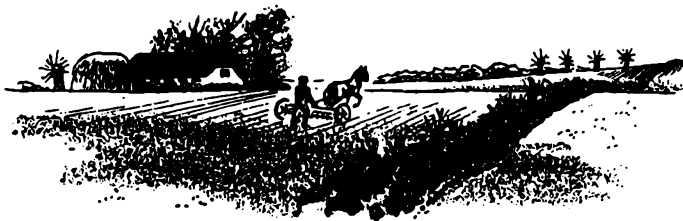
Til Brug i indeværende Høstaar 1946-47
kan vi levere ialt ca. 320,000 Tons, hvil-
ket kun er ca. 16 pCt. mindre end For-
bruget i 1939-40.

Om kort Tid bliver en Udvidelse af vor
Fabrik i Nørresundby tilendebragt, og
vore 3 Fabrikkers samlede Produktions-
kapacitet vil herefter blive paa over
400,000 Tons Superfosfat pr. Aar.

Det
Gødnings-

danske
Kompagni ¹/₅

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne (Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 - København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan
Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

HOVEDKONTOR: V. VOLDGADE 107
KØBENHAVN V.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

LANDMÆNDENES EGEN
GØDNINGSFORRETNING

Hovedkontor: Axelborg, København V.

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3
København V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan til 4 % Rente
i Landejendomme og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne

Kurs for Tiden 101¹/₄